

BurgerPanelROTTERDAM

Rapportage productie Bakens

‘Kerkgebouwen leven’

Ervaren Rotterdammers kerkgebouwen als een baken?

betrokken bij de stad

Rotterdam, 20 januari 2009

Rapportage productiegroep Bakens

Mei 2008 – januari 2009

Kerkgebouwen leven

Ervaren Rotterdammers kerkgebouwen als een baken?

Missie

Het BurgerPanelRotterdam toetst kritisch en onafhankelijk de beleving van de Rotterdammers wat betreft de dienstverlening van de gemeente. Het panel wil hiermee een positieve bijdrage leveren aan het leefklimaat van de stad.

Rotterdam, 20 januari 2009

Productiegroep Bakens

Petra Cremers, Josje Everse, Frank Faber, Chris van de Graaf, Myriam van Mil, Ans Olie, Ger Pouw, Henk van Ravesteyn, Ruud Schürmann, Albert Sijsma, Marijke Trost, Lia de Vries, Femia Winkelman, projectleiding Mo Smit (SONOR)

BurgerPanelRotterdam

Postbus 3226

3003 AE Rotterdam

06 11492855, 06 43877939

info@burgerpanelrotterdam.nl

www.burgerpanelrotterdam.nl

Inhoud

Inleiding		3
Aanpak		4
Kader	4	
Vraagstelling	4	
Werkwijze	5	
Resultaten steekproef		6
De enquêtes	6	
De kwaliteit van de beleving	8	
Het huiskamergesprek	10	
Conclusies & Aanbevelingen		13
Conclusies	13	
Aanbevelingen	14	

"Oude bomen en oude gebouwen zijn voor mij wortels van een buurt, daar moet men vanaf blijven".

Inleiding

De Productiegroep Bakens van het BurgerPanelRotterdam heeft zich verdiept in het fenomeen bakens in de stad. De stad kent echter verschillende typen bakens. Te denken valt aan kerken, postkantoren, de Euromast, hoge kantoorgebouwen, hotels als New York. Vroeger waren kerktorens bakens voor degenen die een dorp of stad naderden en de stad van verre konden herkennen. Zo staat de Laurenskerk vaak op een schilderij afgebeeld.

In een grote stad als Rotterdam hebben bakens een andere functie gekregen. Ze fungeren meer als herkenningspunten als je door de stad reist. En bakens bepalen het karakter van de stad en geven voor de burgers een vertrouwd gevoel met de stad. Kerkgebouwen spelen zo'n rol. Die rol dreigt te verbleken omdat veel kerkgebouwen leeg komen te staan en zullen verdwijnen als ze niet meer gebruikt worden.

De Productiegroep Bakens heeft als vraagstelling gekozen: **Wat is de waarde en beleving van Rotterdammers van kerkgebouwen als vertrouwde elementen van de stad?**

Op basis van de bevindingen concludeert de productiegroep dat het van groot belang is dat dit onderwerp op de politieke agenda komt. Het overgrote deel van de ondervraagden hecht veel waarde aan het behoud van de vaak zo karakteristieke kerkgebouwen in onze stad.

Het jaar 2008 is uitgeroepen tot Het Jaar van het Religieus Erfgoed. De dreigende leegstand van veel kerkgebouwen is een hot issue in het land. Er is echter nog geen beleid in Rotterdam in dit kader. De komende jaren staan tientallen kerkgebouwen op de nominatie om gesloten te worden. Als er niet wordt ingegrepen is dit proces onafwendbaar.

Dat er ook alternatieven zijn bewijst het beleid ten aanzien van ongebruikte en verwaarloosde pakhuizen en andere havengerelateerde gebouwen. Gelukkig worden deze gebouwen in toenemende mate hersteld, met behoud van hun architectonische waarde en voor een andere functie gereed gemaakt. Zoals onder andere wonen, werken en cultuur. Er wordt minder gesloopt en het behoud en herbestemming staat voorop. De gemeente Rotterdam speelt hierin een actieve en succesvolle rol. Een ieder die het ziet, weet dat hier iets spectaculairs wordt verricht. Het stemt de productiegroep dan ook tot vreugde te ervaren hoe arbeid van jaren geleden hier nieuwe luister en bestemming krijgt.

"Als een kerkgebouw verdwijnt, mis ik de sporen die mensen nalaten in de stad".

In deze rapportage wordt nader ingegaan op de onderzoeksvraag, de resultaten van de steekproef en komt de productiegroep met conclusies en aanbevelingen.

De productiegroep hoopt dat deze rapportage en de mogelijke discussies die volgen bij mogen dragen aan de aandacht voor het religieuze erfgoed binnen Rotterdam.

Aanpak

Kader

Al jaren wordt er door vele groeperingen aandacht gevraagd voor het behoud van kerkgebouwen. Meestal gaat het om plaatselijke initiatieven van belangengroepen of actiegroepen die strijden voor behoud van hun geliefde kerkgebouw in de buurt. Zo'n actie haalt soms de publiciteit en genereert daarmee ook de aandacht van andere instanties die zich bezighouden met cultuurbehoud. Een enkele keer ook met succes. Omdat in veel gevallen de politieke bakens al zijn gezet, blijkt het te vaak op voorhand al een verloren strijd.

In de afgelopen tijd zijn er door landelijke instanties als Bond Heemschut, Cuypersgenootschap, Rijk, Provincies, VNG, Projectbureau Belvedere en anderen regelmatig de nodige symposia gehouden over de verontrustende en snelle teloorgang van veel kerkgebouwen. In de praktijk echter was dat toch veelal preken voor eigen parochie, waardoor het effect op de betrokken gemeente of kerkelijke gemeente beperkt bleef. Omdat geleidelijk aan duidelijk werd dat er in feite geen landelijke visie bestaat over de waarde van kerkgebouwen voor de leefomgeving, werd het jaar 2008 uitgeroepen tot Het Jaar van het Religieus Erfgoed. Doel van dit initiatief is om de vele versnipperde initiatieven en krachten die zich met dit onderwerp bezig houden te bundelen. Bovendien vormt Het Jaar van het Religieus Erfgoed een prikkel voor gemeentebesturen om hun verantwoordelijkheid te nemen voor een zorgvuldig beleid en beheer van de leefomgeving. Als een kerkgebouw uit het beeld verdwijnt, gaat er meer kapot dan je lief is. Dit heeft Het Jaar van het Religieus Erfgoed zonder meer laten zien. Een groot aantal gemeentes heeft inmiddels een zorgvuldig kerkgebouwenbeleid ontwikkeld of is met de voorbereidingen hiertoe bezig. Dit zal Rotterdam niet zijn ontgaan. Het is de vraag of de gemeente hierin kan achterblijven. Aan de beantwoording van deze vraag heeft het BurgerPanelRotterdam een steentje willen bijdragen door de opvattingen van burgers van Rotterdam te peilen.

"Een kerkgebouw is voor mij mijn persoonlijke religieuze achtergrond: ik ben er gedoopt en getrouwd en onze ouders zijn er uitgedragen: hier staat in steen een gedeelte van onze familiegeschiedenis".

Vraagstelling

De productiegroep Bakens van het BurgerPanelRotterdam is gestart met een brainstorm over 'bakens'. Wat zijn bakens in een stad en wat verstaan wij eronder? Bakens in een stad zijn markante plekken, gebouwen of objecten die een ijkpunt, een herkenningspunt of een ankerpunt voor bewoners en reizigers in de stad zijn. Het zijn beeldbepalers die je een thuisgevoel kunnen geven. Het zijn vertrouwde plekken/gebouwen/objecten. Bakens hebben in die zin een emotionele waarde. Bakens bepalen het karakter van de stad en geven voor burgers een vertrouwd gevoel met de stad. Maar welk gevoel precies? Hoe worden bakens beleefd? Zijn bakens onmisbaar en zijn bakens vervangbaar? Hebben bakens altijd één functie of kan de functie van het object ook veranderen? Is een baken tijdgebonden? Kan een baken een leefomgeving positief beïnvloeden? En als een baken verdwijnt, verdwijnt dan het gevoel van herkenning? Interessante discussievragen die geanimeerde discussies

opleverden maar een productie moet 'behapbaar' blijven dus het onderwerp moest afgebakend worden.

Kerkgebouwen hebben een rol als baken maar die rol dreigt te verbleken omdat veel kerkgebouwen leeg komen en zullen verdwijnen als ze niet meer gebruikt worden. Het is een actueel thema dus de productiegroep koos voor kerkgebouwen als voorbeeld van bakens in een stad.

Wat is de waarde en beleving van Rotterdammers over kerkgebouwen, als bakens in hun stad?

Werkwijze

Een verhelderend gesprek met een ambtenaar van de gemeente Rotterdam heeft onze gedachten verder vorm gegeven. Veel kerken lijken te gaan verdwijnen en de gemeente Rotterdam heeft (nog) geen specifiek beleid hiervoor. Een lijst van kerken is doorgenomen.

De Productiegroep Bakens besloot om een gevarieerde steekproef over de beleving van kerkgebouwen te organiseren. Korte gesprekjes op straat in de buurt van een kerkgebouw, via de website en één huiskamergesprek voor de verdieping. Samengevat:

- straatenquête
- enquête via de website
- huiskamergesprek.

"Dagelijks zie ik de spitse toren op weg naar mijn werk en terug. Er zijn niet zoveel meer historische herkenningspunten in de stad waarbij je kunt wegdromen hoe het er vroeger uit zag. De torenflats en skyline van Rotterdam zijn niet lelijk maar het is allemaal meer van hetzelfde".

Resultaten steekproef

De enquêtes

In totaal zijn er 150 enquêtes verzameld, zowel op straat als via de website.

In september en oktober 2008 werden straatenuêtes gehouden bij de Breepleinkerk, de Hillegardiskerk en de Christus Koningkerk. Dit leverde ca 75 gesprekken op.

Uitwerking straatenuêtes

1. Vindt u dit kerkgebouw een vertrouwd element in uw omgeving?

Deze vraag werd 57 maal met ja en 17 maal met nee beantwoord.

2. Hoe waardeert u dit kerkgebouw in een rapportcijfer?

Gemiddeld werd een 7,5 gegeven.

3. Zou u het missen als dit kerkgebouw zou verdwijnen?

Hierop werd 58 maal ja geantwoord en 13 maal nee.

Redenen waarom men de kerk zou missen: erfgoed, toren, klokkengelui, de kerk als instituut én als gebouw, de kerk is beeldbepalend en vanwege de nevenactiviteiten.

"Een kerk is voor mij gewoon een gebouw, maar ook de plaats waar ik ga stemmen, waar de wijkgemeente markten organiseert en natuurlijk de klok!"

Omdat de resultaten toch iets te mager werden bevonden, werd besloten verder te enquêteren door leden van het BurgerPanel en via de website. Om hier de aandacht op te vestigen werd een tijdelijke link geplaatst op www.rotterdam.nl naar de website van het BurgerPanel, waar de enquête van eind oktober tot 1 december 2008 heeft gestaan. 75 ingevulde enquêtes werden geretourneerd.

Uitwerking enquêtes via website en e-mail

1. Kent u een kerkgebouw als baken bij u in de buurt? Zo ja, welk?

In totaal werden 47 kerken genoemd, waaronder drie moskeeën. Soms werden meerdere kerken genoemd. Eenmaal werd de kerk niet als baken gezien. Koploper in het lijstje was de Laurenskerk, deze werd het meest genoemd als baken.

Kerken die genoemd zijn: Bergsingelkerk, H. Lambertuskerk, Paradijkerk, Remonstrantse Kerk, RK Kathedraal, Hoflaankerk, Prinsekerk, Breepleinkerk, Moskee Beukelsdijk, Oranjekerk, St.Wiliborduskerk, Adriaen Janszkerk, Chr. Koningkerk, Dorpskerk (Achterweg), Ev.Lutherse Kerk, Hillegondakerk, Moskee Duyststraat, Open Hof (Ommoord), Pelgrimskerk, Russisch Orthod. Kerk, Verrijzeniskerk, Andreakerk, Antwoordkerk, Bergselaan, Caeciliakerk, Doopsgezinde kerk, Elimkerk, Hillegardiskerk, Jan Kruifkerk, H.Kruisvindingkerk, Herv kerk Lislein, Immanuelkapel, Johanneskerk, Kerk Goudse Rijweg, Maranathakerk, Mariakerk, Moskee Mathenesserplein, Noordsingel, Oude kerk (Charlois), Pauluskerk, Pelgrimvaderskerk, Pro Regekerk, RK kerk Eendrachtsweg RK kerk Parelvisserstr., RK Pauluskerk (Larikslaan, Salvatorkerk).

2. Vindt u dit kerkgebouw een vertrouwd element in uw omgeving en waarom wel of niet?

60 maal werd de vraag of een kerk een vertrouwd element is positief beantwoord, éénmaal negatief. In één geval kende men geen enkele kerk.

In tweederde van het aantal gevallen werd het gebouw zelf als vertrouwd element gezien, in éénderde van de gevallen de functie van het kerkgebouw.

Soms werden meerdere redenen genoemd, een enkeling gaf geen reden op.

Een kerkgebouw is vertrouwd vanwege:

Het gebouw	Aantal reacties
Herkenningspunt	19
Beeldbepalend (in de buurt)	16
Oud gebouw, constante (historische) factor	9
Architectuur van het gebouw	3
Weinig anders in de buurt	1

"Kerken zouden worden gemist als heenwijzingen die boven de waan van de dag uitgaan".

De functie	Aantal reacties
Klok, gelui	8
Persoonlijke betrokkenheid	5
Nevenactiviteiten	5
Functie als kerk	4
Ontmoetingsplek	4
Rustpunt	2
Symbool van de wederopbouw	1

3. Geef uw waardering voor dit kerkgebouw in een rapportcijfer? (0 tot 10)

Als gemiddeld cijfer werd een 8,3 gegeven.

4. Zou u iets missen als dit niet meer zou zijn? Zo ja, wat mist u dan?

Ook hier werden in sommige gevallen meerdere punten genoemd die gemist zouden worden als de kerk er niet meer was, met als uitschieters de verzamelbeschrijvingen "Hart van de stad, oudste gebouw, historische betekenis en historisch erfgoed" en "Beeldbepalend in de buurt". Beide werden achttien maal genoemd.

Punten die gemist zouden worden	Aantal reacties
Hart van de stad, oudste gebouw, historische betekenis, erfgoed	18
Beeldbepalend in buurt (ook door verscheidenheid in bouw)	18
Herkenningspunt	11
Mooi gebouw	11
Nevenactiviteiten	10
Ontmoetingsplek	6
Persoonsgebonden herinneringen	2
Kerkdiensten	3
Klok, gelui	3
Toilet	1
Heenwijzingen die boven de waan van de dag uitgaan	1

De kwaliteit van de beleving

Uit de antwoorden van de geïnterviewden komt de kwaliteit van de beleving en de betekenis van kerkgebouwen uit de omgeving als volgt naar voren.

Hoe vertrouwd is het bakken?

Voor de meeste Rotterdammers blijkt het kerkgebouw in de buurt als een vertrouwd element te gelden. Het is voor hen:

- een constante in een voortdurend veranderende omgeving;
- een herkenningspunt/ijkpunt /ankerpunt (soms historisch = monument);
- oriëntatiepunt en wegwijzer;
- 'beeldbepalend icoon', geeft verscheidenheid in de bebouwing;
- een sfeerbepalend element ;
- van emotionele waarde (herinneringen, rituelen);
- bij een stad/buurt/wijk horend, een vast onderdeel;
- een vertrouwde markering ('ik ben weer thuis');
- een rustpunt in een hectische wereld;
- letterlijk een tijdsaanduiding (de klok op de toren, het geluid).

Het waarderen van een kerkgebouw staat los van het functioneren als centrum voor een religieuze gemeenschap, traditioneel of niet. Ook in een functie als woonhuis, hotel of bibliotheek blijft het vertrouwde beeld van het kerkgebouw bestaan, het is daarmee een levend symbool van een veranderende maatschappij.

"Ondanks dat ik niet kerkelijk ben opgevoed vind ik dat een kerk in het stadsbeeld hoort. Ik vind het een vertrouwd element als baken in mijn omgeving. Die kerk is een markant punt gezien vanaf de rijksweg A20, de spoorbaan en de Gordelweg".

Zal het baken worden gemist?

Uit de toets spreekt duidelijk dat het overgrote deel van de ondervraagden het kerkgebouw zou missen als het er niet meer stond. Het straatbeeld wordt aangetast, alles wordt eenvormiger en eentoniger, het oorspronkelijke karakter van een buurt verdwijnt. Menig Rotterdammer maakt zich daarbij zorgen over het verloren gaan van de historie van de stad, er is al zoveel weg. Hoe kan het dat anno 2008/2009 in Rotterdam nog gedacht wordt aan het weghalen van markante plaatsen? "Laten we behouden wat we nog hebben". Een kerkgebouw heeft ook een sociale functie naast de eventuele religieuze, voor andere ontmoetingen als concerten, bijeenkomsten, vergaderingen, seniorencursussen, denksportmiddagen, kortom als activiteitencentrum. Bij naderende sluiting van een kerkgebouw is het noodzakelijk om creatief oplossingen te gaan zoeken voor een andere invulling.

Het huiskamergesprek

Een gevarieerd gezelschap zit op 6 oktober 2008 rond de tafel in de huiskamer van één van de BurgerPanellleden.

Zes gasten zijn gevraagd om met elkaar van gedachten te wisselen over hun beleving van kerkgebouwen in de stad Rotterdam.

De heer Clemens H. die de stad op zijn duimpje kent, zowel als bestuurder en als bewoner van Rotterdam. Hij is sinds de jaren zestig strontverliefd op Rotterdam geworden, zoals hij het zelf verwoordde.

Mevrouw Dorien T. die haar leven schetst als zwerven tussen platteland en stad. Het leven ligt in de stad, ze heeft een massage praktijk in de Provenierswijk en is actief in de Bergsingelkerk sinds die meer haar deuren heeft geopend naar de buurt.

De heer Bert E. geboren en getogen op Zuid, die altijd vrijwilligerswerk heeft gedaan naast zijn werk. In het verleden intensief bezig geweest met het faciliteren van jongerenpodia en nu actief bij de bewonersorganisatie Liskwartier. Hij vindt oude gebouwen kenmerkend voor een buurt.

De heer Walter de V. waarvan zijn familiegeschiedenis overeenkomt met de geschiedenis van Rotterdam. Zijn grootouders zijn verhuisd van het Oude Westen naar Ommoord. Hij is lid van de gereformeerde gemeenschap die haar bijeenkomsten heeft in het kerkje aan de Simonstraat.

Mevrouw Suzanne D. nu studente en haar jeugd doorgebracht in Schiebroek. Ze heeft het erg naar haar zin in deze stad en heeft niet de intentie om weg te gaan, sterker ze denkt dat ze nooit meer weg wil uit Rotterdam.

De heer Dick C. die de stad bekijkt zowel vanuit zijn technische als kunstzinnige kant. Hij heeft veel vrijwillige inzet geleverd bij diverse evenementen. Hij is het lang niet altijd eens met het beleid dat Rotterdam voert maar vindt dat hij een verantwoordelijkheid heeft om steeds nieuwe ideeën aan te dragen.

Het kerkgebouw als markante verschijning in de stad

De kerkgebouwen die besproken worden zijn markante, grote en mooie gebouwen. Een kerkgebouw is een toonbeeld van veelvormigheid, daarin komt het leven voorbij; het is iets herkenbaars van vroeger. Ze zijn kenmerkend geworden voor de omgeving.

De deelnemers aan het huiskamergesprek vertellen hun persoonlijke beleving en associaties. Er komen zaken aan de orde als verbondenheid, het doet iets met een buurt, ijkpunt op je route, herkenningspunt, familiegeschiedenis, rustpunt en historie.

Een aantal persoonlijke uitspraken:

- Een andere associatie bij kerkgebouwen is juist speels, bijvoorbeeld de ongelijke torens en het zou een gemis zijn als dit beeld in de stad verdwijnt. Je moet je buurt blijven herkennen ondanks de veranderingen. Als ik nu door Oud-Charlois fiets, voel ik me weer die jongen van tien jaar.
- De binding met een kerkgebouw is voor de helft teruggelopen op het moment dat de toren er af was na een brand. Zodra de voorgevel en aangezicht drastisch veranderen is het kenmerkende van het gebouw aangetast.
- Een kerk heeft ook een sombere uitstraling, het wordt vaak ervaren vanaf de buitenkant als een gesloten gebouw. De eerste associatie is dan donker en een gesloten bolwerk. Het meerderdeel van de dagen is het gebouw gesloten en gebeurt er niets.
- De ander legt meer het accent op ontmoeting, een kerk is een middelpunt waar mensen samenkomen.
- De aansluiting van de omgeving bij een bestaand kerkgebouw is een belangrijk aspect. Bij het aanpassen van de omgeving lijkt het wel of zaken alleen achter de tekentafel bedacht worden. Vaak zijn ze er te dicht op gaan bouwen waardoor het kerkgebouw niet meer tot zijn recht komt (b.v Laurenskerk). Gemist wordt de samenhang in de verschillende plannen. De locatie van een kerk biedt veel kansen, en daagt juist uit om creatief te zijn.

- Een kerk geeft een prettig gevoel, het hoort erbij en het zou raar zijn als ze zouden verdwijnen. Het hoort bij de geschiedenis, het oudere van deze stad. Somberheid wordt door een enkeling wel herkend maar de redenering is dat het blijkbaar vroeger zo was, het is een waardering van een tijd.
- Een kerk is een moment in de dagelijkse route, gewoon mooi om te weten waar je bent.
- De gesprekken gaan over het gebouw van een kerk en dan alleen over de buitenkant. Algemeen wordt opgemerkt dat je in het buitenland veel eerder een kerk van de binnenkant gaat bekijken.

"Een kerkgebouw is voor mij een moment in de dagelijkse route, gewoon mooi om te weten waar je bent".

Al te veel gesloopt

Er zijn al veel kerken verdwenen is de conclusie van het gezelschap en het advies aan de stad is juist om zuinig te zijn met wat een stad nog van oudsher heeft. Dat heeft een natuurlijke samenhang. Slopen is altijd definitief want eenmaal weg is het niet meer terug te draaien.

Koploper van de gesloopte kerken is de Koninginnekerk: degenen die deze kerk kenden vinden het een doodzonde dat dit bakken, dat je vroeger altijd zag als je de stad binnen kwam rijden, gesloopt is.

Als een kerk gesloopt wordt komt er vaak een ander gebouw (hotel, bejaardenhuis o.i.d.) voor in de plaats. Zou zo'n gebouw niet de functie van bakken in de stad kunnen overnemen? Het gezelschap reageert hier verschillend op. Voor de een is het verschil dat een kerk vol verhalen zit, zowel geschiedenis verhalen als persoonlijke verhalen en belevenissen. Het is een soort familie van je. Voor de ander zou een hotel ook de functie kunnen vervullen van een bakken in de wijk. Het hotel is dan wel gevestigd in een mooi markant gebouw, heeft een link met zijn omgeving en heeft een historie (hetgeen na sloop van een kerk nu juist niet het geval is).

Hergebruik moet wel geslaagd zijn

Wetende dat het kerkbezoek terugloopt en in de komende jaren vele kerkgebouwen voor de keuze komen van sloop of hergebruik wordt de vraag op tafel gelegd welke voorwaarden er aan hergebruik moeten worden verbonden.

Belangrijk is dat de buitenkant behouden blijft. Voor een aantal mensen geldt dat je in een kerkgebouw niet een discotheek moet vestigen want dan heeft het die bijzondere waarde niet meer. Een andere bestemming zou wel goed kunnen maar het moet diezelfde kwaliteit hebben; op het gebied van cultureel, maatschappelijke functie, niet al te wild, overeenkomen met het respect wat zo'n gebouw afdwingt.

Een voorbeeld is de wijk Crooswijk waar is verbouwd tot woningen die lelijk worden gevonden. Het karakteristieke van het kerkgebouw is te zeer aangetast. Zo is dus een bakken in de wijk toch nog verdwenen.

Ander voorbeeld is de kerk in de Duysstraat in het Nieuwe Westen: toentertijd aangeboden als mogelijk poppodium maar financieel op dat moment te risicovol. In ieder geval in de periode van leegstand de voorgevel, het aangezicht niet laten verpauperen.

Een mooi voorbeeld is de Bergsingelkerk. In 2000 dreigde sloop omdat de restauratiekosten niet op te brengen leken. Onder invloed van de buurtbewoners is het tij gekeerd. Opvallend was dat buurtbewoners, die niet kerks waren, wel opkwamen voor dit markante gebouw in de buurt. Het is nu een monument geworden en de kosten zijn mede opgebracht door de buurt. De dominee stond achter het streven om er meer een ontmoetingsplek van te maken. Anno 2008 is er iedere maandagavond een maaltijd voor de buurt, op zaterdag open huis en de voorzaal wordt veel verhuurd voor allerlei bijeenkomsten.

Nieuwe kerken?

Vervullen de nieuwe kerken zoals een moskee dezelfde functie? Of kunnen ze dat in de toekomst doen? Hier reageert het gezelschap verschillend op. Voor de een is een moskee wezenlijk iets anders en voor de ander kan een moskee op den duur ook een zelfde functie vervullen. Een moskee is ook ontmoetingsplek en kan een middelpunt van een buurt zijn. 'De stroom mensen geeft mij een fijn gevoel maar ik beleef het toch meer op afstand'.

Conclusie: de deelnemers van het gesprek waren het eens over:

- Kerkgebouwen zijn over het algemeen markante, veelvormige gebouwen in de stad. Ze zijn kenmerkend voor een buurt en geven een vertrouwd gevoel met de buurt of stad.
- Er zijn al te veel kerken gesloopt. Wat verdwijnt ben je definitief kwijt evenals de eigenheid van zo'n plek die iets waardevols van vele jaren in zich draagt.
- Hergebruik van leegstaande kerken is een goede optie maar moet wel voldoen aan bepaalde voorwaarden: de buitenkant moet intact blijven en het gebruik van de binnenkant moet niet te wild zijn.

"Jammer dat die kerk zo weinig gebruikt wordt en dat tie meestal dicht is. Ja, op zondag natuurlijk en voor begrafenissen. Van binnen schijnt tie ook de moeite waard te zijn".

Conclusies & Aanbevelingen

Conclusies

De Productiegroep Bakens van het BurgerPanelRotterdam concludeert dat voor 86% van de ondervraagden de emotionele waarde van kerkgebouwen als 'bakens van herkenning' in de stad en de directe leefomgeving groot is. Er is hen veel aan gelegen om overtollige kerkgebouwen niet te slopen maar te behouden en voor herbestemming gereed te maken. Dit breed gedragen gevoel is het waard serieus genomen te worden en serieus mee te laten wegen bij het ontwikkelen van beleid voor leegkomende, leegstaande of met sloop bedreigde kerkgebouwen.

"Rotterdam heeft al eens zijn hart verloren, laten we proberen al die andere dingen te behouden en het een nieuwe functie te geven".

Vervolgonderzoek onder de burgers van Rotterdam is nodig, zeker ook op basis van groeiend besef dat er nagedacht moet worden over herbestemming. De productiegroep heeft niet onderzocht wat de mogelijkheden en de aard van de herbestemming zou kunnen of moeten zijn.

Het panel dringt aan om alle mogelijkheden voor herbestemming open te houden en dat uitdrukkelijk als uitgangspunt voor het beleid te nemen. Recentelijk is in de gemeenteraad naar voren gekomen dat herbestemming van kerkgebouwen beperkt zou moeten worden tot voorzieningen voor maatschappelijk welzijn. Deze inperking lijkt voorbarig. Het BurgerPanel schat in dat er te veel met sloop bedreigde kerkgebouwen zijn om allemaal te kunnen dienen als huisvesting voor maatschappelijke instellingen.

Het lijkt een goed idee om ook de bevolking de gelegenheid te bieden de gedachten te laten gaan over mogelijkheden tot herbestemming, zodat ook opties kunnen opkomen waaraan tot nu toe niet is gedacht.

Aanbevelingen

1. Maak binnen een half jaar een inventarisatie van alle bestaande kerkgebouwen binnen de gemeentegrenzen van Rotterdam. Geef daarbij een waardering vanuit de volgende aspecten:

- Stedenbouwkundige setting, plek in de wijk.
- Architectonische waardering, waarbij naast monument of monumentwaardig ook de klassieke waardering 'beeldbepalend gebouw' een prominente plaats krijgt.
- De mate waarin het kerkgebouw een deel van de stad inkleurt.

Ga hierbij in overleg met kerkbesturen en het bisdom om een beeld te krijgen welke kerkgebouwen mogelijk of zeker afgestoten gaan worden.

2. Onderzoek nader de gevoelswaarde van Rotterdammers omtrent kerkgebouwen als 'bakens van herkenning' en de wens deze te behouden. Onderzoek en bespreek de mogelijkheden voor herbestemming. Nodig een ieder uit om met voorstellen voor herbestemming te komen. Dit kan de basis zijn van een breed gedragen beleid waarin behoud en herbestemming voorop staan.

3. Een proactieve houding van de gemeente is gewenst.

- Ontwikkel beleid en kom binnen één jaar met een beleidsnota.
- Kies voor een interactieve beleidsvorming door bijvoorbeeld het Religieus Platform te consulteren maar ook burgers te vragen welke mogelijkheden voor herbestemming zij zien.
- Ga te rade bij andere gemeentes en landelijke instanties die zich bezighouden met behoud en herbestemming van kerkgebouwen. (Elders in het land is men soms al verder met het ontwikkelen van beleid. Rotterdam kan hiervan leren.)

4. Treed in overleg met partijen zoals woningbouwverenigingen, bedrijven, buurtorganisaties, religieuze organisaties, maatschappelijke en culturele instellingen om gezamenlijk te komen tot behoud en herbestemming van kerkgebouwen. Onderzoek de mogelijkheden om bestaande maatschappelijke en culturele instellingen naar vrijkomende kerkgebouwen te verhuizen. Treed in overleg met kerkbesturen en het bisdom om sloop af te wenden en tot afspraken over herbestemming te komen.

"Zulke gebouwen verbinden ons als het ware met ons voorgeslacht".

5. Houd tot de tijd dat de Rotterdamse beleidsnota vastgesteld is, een sloopverbod van kerkgebouwen aan.

6. Vergunningen voor sloop of herbestemming van kerkgebouwen is een zaak van de deelgemeenten. Stel richtlijnen op voor de deelgemeentes vanuit het centrale gemeentelijke beleid.

7. Koop als gemeente vrijkomende kerkgebouwen aan. Dat is mogelijk omdat het OBR weer een vastgoedbeheertaak heeft gekregen.